

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a Európskej investičnej banke – Tretia správa o stave energetickej únie

[COM(2017) 688 final]

(2018/C 262/15)

Spravodajca: **Toni VIDAN**

Pomocný spravodajca: **Christophe QUAREZ**

Konzultácia	Európska komisia, 18.1.2018
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	5.4.2018
Prijaté v pléne	19.4.2018
Plenárne zasadnutie č.	534
Výsledok hlasovania	159/5/5
(za/proti/zdržalo sa)	

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV víta Tretiu správu o stave energetickej únie, podporuje ciele projektu energetickej únie a oceňuje dôraz na zapojenie a angažovanosť európskej spoločnosti v snahe získať pre energetickú úniu jej plnú podporu. Opakuje svoje návrhy, aby sa rozvinul skutočný dialóg o energetike s organizovanou občianskou spoločnosťou na európskej, národnej, regionálnej a miestnej úrovni.

1.2. EHSV vždy považoval myšlienku energetickej únie za mimoriadne významnú pre úspech Európskej únie. Súhlasí s názorom Komisie, že energetická únia je viac než len samotná energetika a klíma. EHSV sa domnieva, že energetická transformácia je príležitosťou na vytvorenie demokratickejšej, súdržnejšej, konkurencieschopnejšej a spravodlivejšej Európy. Spoločné úsilie na dosiahnutie energetickej únie musí posilňovať environmentálnu, politickú, hospodársku a sociálnu udržateľnosť Európskej únie v súlade so základnými hodnotami EÚ.

1.3. EHSV víta balík opatrení v oblasti čistej energie ako krok správnym smerom, s poľutovaním však konštatuje, že v tretej správe sa neuznáva, že ciele stanovené v rámci tohto balíka sú nedostatočné. EHSV podporuje iniciatívy Európskeho parlamentu na posilnenie právneho rámca a s obavami sleduje pokusy Rady oslabiť budúce ustanovenia. EHSV vyzýva EÚ, aby zintenzívnila svoje úsilie priblížiť Európu a svet k naplneniu cieľa nulovej bilancie emisií CO₂ zakotveného v Parížskej dohode, ktorý ratifikovali všetky členské štáty.

1.4. EHSV ľutuje, že v tretej správe nie sú podrobnejšie rozpracované dlhodobé vyhliadky energetickej únie a vyzýva Európsku komisiu, aby vyhliadky do roku 2050 plne zohľadnila a predložila návrh na aktualizáciu plánu postupu do roku 2050 v súlade s Parížskou dohodou. Bolo by to v súlade s uznesením Európskeho parlamentu v snahe pripraviť do roku 2018 pre EÚ stratégiu nulových emisií do polovice storočia (2017/2620(RSP)).

1.5. V tejto súvislosti by chcel EHSV poukázať na kľúčový význam riadenia energetickej únie. Ako už výbor uviedol vo svojom stanovisku na tému *Riadenie energetickej únie*⁽¹⁾, je nevyhnutné zabezpečiť, aby systém riadenia podnecoval rozhodujúcich činiteľov na všetkých úrovniach, aby vypracovali dlhodobé plány presahujúce rok 2030, prihliadal na záujmy a názory všetkých zainteresovaných strán v spoločnosti, a to najmä vrátane zraniteľných skupín, aby sa dokázal prispôbiť regulačným a technologickým zmenám a umožňoval verejnosti brať na zodpovednosť rozhodujúcich činiteľov.

1.6. EHSV konštatuje, že energetická transformácia v Európe sa už začala: účinné technológie a uprednostňovanie čistej energie zo strany verejnosti znižujú spotrebu energie, zatiaľ čo výroba energie z obnoviteľných zdrojov sa zvyšuje. Tretia správa sa však zdá byť v určitých aspektoch príliš optimistická, pokiaľ ide o posudzovanie dosiahnutého pokroku. EHSV oceňuje závery tretej správy o význame dialógu Talanoa 2018 o klíme a zdôrazňuje, že je potrebné robiť viac z hľadiska inovácie, investícií, celosvetovej spolupráce a obchodu s cieľom stať sa celosvetovým lídrom, ako sa o to usilujeme.

1.7. EHSV s poľutovaním konštatuje, že tretia správa sa zameriava hlavne na prekážky v oblasti technickej infraštruktúry. V budúcnosti by sa malo oveľa viac pozornosti venovať iným trhovým a inštitucionálnym prekážkam, ktoré širokej verejnosti, spotrebiteľom, spoločnostiam a MSP bránia podieľať sa na prechode na čistú energiu a profitovať z neho, ako aj podporným mechanizmom EÚ v tejto súvislosti. Medzi prekážky, ktoré neboli zohľadnené, patria napríklad rozdiely v kapitálových nákladoch na investície do výroby energie z obnoviteľných zdrojov v rámci EÚ, nedostatočné uplatňovanie princípov právneho štátu, korupcia, nedostatočné administratívne kapacity, ťažkosti s prístupom do distribučnej siete a slabá digitalizácia a demokratizácia v rámci energetickej sústavy.

1.8. EHSV oceňuje skutočnosť, že sa v tretej správe poukazuje na pokles nákladov na obnoviteľné zdroje energie a ďalšie technológie na získavanie čistej energie. Žiada Komisiu, aby tento pokrok zohľadnila vo svojej budúcej politike a v investičných nástrojoch a aby zabezpečila, že v aktualizovanom pláne postupu do roku 2050 sa bude kľásť hlavný dôraz na spoločenské hľadisko.

2. Kontext a úvahy v súvislosti s predchádzajúcimi odporúčaniami EHSV

2.1. Európska verejnosť dôrazne a čoraz viac podporuje ciele energetickej únie a ambicióznejšiu politiku v oblasti klímy a energetiky. Podľa najnovšieho prieskumu Eurobarometra o zmene klímy⁽²⁾, ktorý sa uskutočnil v marci 2017, si 74 % respondentov myslí, že zmena klímy je veľmi vážny problém, 79 % sa domnieva, že boj proti zmene klímy a účinnejšie využívanie energie môžu posilniť hospodárstvo a zamestnanosť v EÚ, a 77 % má pocit, že šírenie poznatkov a skúseností EÚ do tretích krajín môže byť pre EÚ z hospodárskeho hľadiska prospešné, pričom 65 % tiež súhlasí s tvrdením, že zníženie dovozu fosílnych palív môže priniesť EÚ hospodárske výhody. Veľká väčšina respondentov takisto súhlasí s tým, že na prechod na čistú energiu by sa mala vynaložiť väčšia verejná finančná podpora, a to aj v prípade, že sa tým znížia dotácie na fosílnu palivá (79 %), a zastáva názor, že znížením dovozu fosílnych palív sa môže zvýšiť bezpečnosť dodávok energie v EÚ (64 %).

2.2. Ciele energetickej únie si získavajú čoraz väčšiu podporu aj v európskej podnikateľskej komunite, tak v rámci sektora energetiky, ako aj mimo neho. Dobrým príkladom tejto podpory je nová vízia európskeho združenia odvetvia elektriny Eurelectric⁽³⁾. Eurelectric vyhlasuje, že so zreteľom na Parížsku dohodu a nevyhnutnosť riešiť problémy späté so zmenou klímy, znečisťovaním ovzdušia a vyčerpaním prírodných zdrojov sa zaväzuje: investovať do čistej výroby elektriny a riešení na podporu transformácie, znížiť emisie a aktívne pokračovať v úsilí o dosiahnutie nulovej bilancie emisií CO₂ ešte skôr ako v polovici storočia, podporovať nevyhnutný prechod od hospodárstva založeného na zdrojoch k európskemu hospodárstvu založenému na technológii, pomáhať zabezpečiť sociálnu a environmentálnu udržateľnosť, presadiť udržateľnosť vo všetkých častiach nášho hodnotového reťazca a prijať opatrenia na podporu využitia existujúcich aktív na vytvorenie spoločnosti bez emisií.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 246, 28.7.2017, s. 34.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/clima/news/eu-citizens-increasingly-concerned-about-climate-change-and-see-economic-benefits-taking-action_en.

⁽³⁾ <https://cdn.eurelectric.org/media/2189/vision-of-the-european-electricity-industry-02-08-2018-h-864A4394.pdf>.

2.3. Čoraz viac odborníkov a vedeckých výsledkov potvrdzuje, že európsky sektor výroby elektriny a energie môže do veľkej miery ťažiť z rapídne klesajúcich cien solárnych panelov, veterných elektrární a technológií na vyvažovanie sústavy. V správe ⁽⁴⁾, ktorú nedávno zverejnila Medzinárodná agentúra pre energiu z obnoviteľných zdrojov (IRENA), sa uvádza, že EÚ môže do roku 2030 zvýšiť podiel energie z obnoviteľných zdrojov vo svojom energetickom mixe na 34 %, čo je dvojnásobok podielu z roku 2016, s čisto pozitívnym ekonomickým dosahom. V dôsledku tohto zvýšenia by sa do roku 2030 ušetrilo 44 až 113 miliárd EUR ročne, ak vezmeme do úvahy úspory spojené s nákladmi na energiu a ušetrené environmentálne a zdravotné náklady. V ďalšom nedávnom prieskume ⁽⁵⁾, ktorý zverejnila skupina Energy Union Choices, sa dospelo k záveru, že najväčšmi nákladovo efektívny scenár pre elektrický mix EÚ obsahuje omnoho vyšší podiel elektriny z obnoviteľných zdrojov, než bol ten, ktorý plánovala Európska komisia do roku 2030, a síce 61 % v porovnaní so 49 %. Podľa tohto scenára by EÚ do roku 2030 zamedzila ročne 265 Mt emisií CO₂ a ušetrila 600 miliónov EUR v nákladoch na energetickú sústavu a poskytla by 90 000 nových pracovných miest (netto).

2.4. Rozbehli sa dôležité iniciatívy, vrátane Maltského vyhlásenia z mája 2017, na urýchlenie prechodu na čistú energiu na ostrovoch, ako aj v najvzdialenejších regiónoch Európy, Fórum pre konkurencieschopnosť priemyslu v oblasti čistej energie, oznámenie o priemyselnej stratégii pre Európu, a tiež úsilie na vytvorenie Európskej aliancie pre batérie. Všetky tieto prvky sú nevyhnutné na presadenie integrovanej priemyselnej politiky, ktorá môže podporiť energetickú transformáciu a zároveň posilniť vytváranie kvalitných pracovných miest a mala by byť príležitosťou ukázať, že Európa dokáže vyvinúť riešenia zodpovedajúce súčasným výzvam.

2.5. EHSV opakovane upozorňoval, že energetická únia musí zabezpečiť stabilné a priaznivé prostredie pre európske podniky a umožniť im a podnecovať ich, aby investovali a zamestnávali ľudí, pričom treba venovať osobitnú pozornosť potenciálu MSP. Na to je potrebné spoločne vytvoriť dobrý systém riadenia energetickej únie, čo sa môže podariť, len ak sa vykonajú ďalekosiahle zmeny v nariadení o riadení energetickej únie, ktoré navrhla Európska komisia.

2.6. EHSV vždy zastával názor, že dostupnosť a fyzický prístup k cenovo dostupnej energii majú kľúčový význam v snahe zabrániť energetickej chudobe, problému, ktorý tiež bráni ľuďom prejsť na nízkoemisné riešenia. Preto oceňuje vytvorenie Strediska pre monitorovanie energetickej chudoby, ktoré je prvým krokom na ceste k sformovaniu ďalekosiahleho európskeho postupu s cieľom odstrániť energetickú chudobu v Európe.

2.7. EHSV žiadal, aby sa medzi hodnotiace kritériá v nasledujúcej správe o stave energetickej únie zahrnul sociálny rozmer. Preto veľmi oceňuje sociálne iniciatívy, s ktorými prišla Európska komisia, napríklad v súvislosti s regiónmi s vysokými emisiami a energetickou chudobou, ako aj skutočnosť, že v správe o stave energetickej únie sa osobitná časť venuje sociálnemu rozmeru energetickej únie. Takýto skvelý prvý krok by sa mal v budúcnosti ďalej podporiť, napríklad spoločným návrhom sociálneho paktu za energetickú transformáciu pod vedením občanov.

2.8. EHSV podotýka, že energetická transformácia si nevyžaduje výrazne odlišné investície, než sú tie, ktoré potrebujeme na zachovanie súčasného energetického systému založeného na prevažne dovážaných fosílnych palivách. Vyžaduje si však podstatne odlišné druhy investícií, ako sú napríklad investície určené na dekarbonizáciu, digitalizáciu, demokratizáciu a decentralizáciu. Hlavnou výzvou je presunúť kapitál z vysokoemisných aktív a infraštruktúry na nízkoemisné. Pri takomto presune by sa mali účinne využívať európske a národné verejné financie, napríklad by sa mali postupne zrušiť dotácie na fosílna palivá vrátane verejnej podpory EÚ na plynovody, pričom by to nemalo mať negatívny vplyv na konkurencieschopnosť priemyslu a pracovné miesta a nemalo by dôjsť k narušeniu jednotného trhu.

2.9. V snahe pomôcť investorom uskutočniť tento presun kapitálu by verejné orgány mali zaistiť skutočné a predvídateľné ceny emisií vo všetkých hospodárskych činnostiach. Mohli by sa pri tom zväziť aspekty ako minimálna cena emisií v rámci systému obchodovania s emisiami, ako aj zosúladenie daní z energie. Vyžadovalo by si to zjednotiť nástroje politiky EÚ a vyhnúť sa nástrojom, ktoré sa prekrývajú, a tým deformujú investičné signály. EHSV taktiež vyzval

⁽⁴⁾ <http://irena.org/newsroom/pressreleases/2018/Feb/EU-Doubling-Renewables-by-2030-Positive-for-Economy>.

⁽⁵⁾ <http://www.energyunionchoices.eu/cleanersmartercheaper/>.

Komisiu, aby sa aktívne usilovala o vytvorenie celosvetového systému stanovovania cien emisií, ktorý by vytvoril rovnaké podmienky pre európske spoločnosti na vývozných trhoch a so zreteľom na dovážaný tovar.

3. Pripomienky k Tretej správe o stave energetickej únie a následné kroky

3.1. Vytvoriť pre energetickú transformáciu Európy silné a demokratické riadenie

3.1.1. EHSV sa domnieva, že EÚ a väčšina jej členských štátov potrebujú ešte viac zdemokratizovať tvorbu energetickej politiky, napríklad efektívnejším využívaním nástrojov, ako sú informovaný prieskum verejnej mienky (deliberative polling) a európska iniciatíva občanov, a zaistením systematického zapájania a potrebných zdrojov pre organizovanú občiansku spoločnosť, aby sa mohla podieľať na navrhovaní a zavádzaní národných plánov v oblasti energetiky a klímy.

3.1.2. EHSV uznáva, že silné a demokratické riadenie energetickej únie si vyžaduje, aby sa v rámci Európskej environmentálnej agentúry vytvorila Európska informačná služba pre energetiku, ktorá by bola schopná zaistiť kvalitu údajov, ktoré poskytujú členské štáty, vytvoriť jedno vstupné miesto pre všetky súbory údajov potrebné na posúdenie pokroku energetickej únie, vytvárať spolu so zainteresovanými stranami predpoklady pre rôzne scenáre, poskytovať modely otvorených zdrojov, ktoré umožnia overiť rôzne predpoklady, a kontrolovať konzistentnosť medzi rôznymi prognózami. K jej práci by mali mať voľný prístup všetci rozhodujúci činitelia, podniky a široká verejnosť.

3.1.3. V snahe zabezpečiť stabilné a priaznivé podnikateľské prostredie pre európske podniky, najmä pre MSP, by mala EÚ a jej členské štáty vytvárať dlhodobé plány v oblasti energetiky na dosiahnutie cieľa nulovej bilancie emisií, na ktorom sa dohodli v Parížskej dohode. Takéto plány by sa mali vypracúvať čo najinkluzívnejším spôsobom a prispieť k programu 2030 a dlhodobým plánom uvedeným v nariadení o riadení energetickej únie. Takisto by sa mali navrhnúť sektorové a regionálne stratégie dekarbonizácie, aby sa identifikovali podnikateľské a miestne možnosti a anticipoval budúci nárast a pokles z hľadiska pracovných miest, a tak zaistil hladký priebeh transformácie.

3.1.4. EHSV oceňuje iniciatívy, ktoré majú pomôcť s energetickou transformáciou regiónom s vysokými emisiami a ostrovom. Žiada Európsku komisiu, aby ďalej podporovala regionálne prístupy k energetickej transformácii. Európska komisia by mala v tejto súvislosti všetky zainteresované členské štáty a regióny zapojiť do spoločného mapovania silných a slabých stránok každého európskeho regiónu so zreteľom na energetickú transformáciu. Toto mapovanie by im malo poslúžiť pri vypracúvaní priemyselných stratégií a pomôcť predvídať pravdepodobné výsledky z hľadiska tvorby, poklesu a premeny pracovných miest v dôsledku transformácie.

3.1.5. EHSV takisto vyzýva Komisiu, aby ďalej rozvíjala ukazovatele s cieľom sledovať vplyv energetickej transformácie na odvetvia spojené s energetikou a ich rozvoj, pričom by sa mali zlepšiť sociálne ukazovatele vrátane lepšieho zberu údajov a nových ukazovateľov týkajúcich sa širokej verejnosti a občianskej spoločnosti, ako sa uvádza v stanoviskách EHSV o týchto otázkach ⁽⁶⁾.

3.2. Spoločne navrhnuť sociálny pakt za energetickú transformáciu pod vedením občanov

3.2.1. EHSV sa domnieva, že Európa potrebuje sociálny pakt za energetickú transformáciu pod vedením občanov, na ktorom by sa mali dohodnúť EÚ, členské štáty, regióny, mestá, sociálni partneri a organizovaná občianska spoločnosť, aby sa zaistilo, že sa pri transformácii na nikoho nezabudne. Mal by sa stať šiestym rozmerom energetickej únie a mal by zahŕňať všetky sociálne aspekty, ako sú vytváranie kvalitných pracovných miest, odborná príprava, výchova a vzdelávanie spotrebiteľov, sociálna ochrana, osobitné plány pre prechodné regióny, kde došlo k stratám pracovných miest, zdravie a energetická chudoba.

3.2.2. EHSV zastáva názor, že energetická únia si vyžaduje vytvorenie európskeho fondu na prispôbenie sa energetickej transformácii, ktorý by pomáhal pracovníkom, ktorým v dôsledku energetickej transformácie hrozí strata zamestnania. Bol by to signál, že Európa chce skutočne zaistiť, aby sa pri energetickej transformácii na nikoho nezabudlo.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 117; Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s.100.

3.2.3. EHSV vníma energetickú transformáciu ako príležitosť odstrániť energetickú chudobu v Európe a zlepšiť kvalitu života, tvorbu pracovných miest a sociálne začlenenie. Európsky akčný plán na odstránenie chudoby by mal vychádzať zo zistení Strediska pre monitorovanie energetickej chudoby a mal by byť vypracovaný v spolupráci so zainteresovanými stranami vrátane spotrebiteľských organizácií, aby sa zaistilo, že verejné opatrenia budú viac zamerané na hlavné príčiny energetickej chudoby. EHSV pripomína, že vo svojom stanovisku na tému *Balík opatrení v oblasti čistej energie pre všetkých* ⁽⁷⁾ uviedol, že energetická chudoba súvisí s investíciami a najmä zraniteľné domácnosti majú ťažkosti s prístupom k financovaniu, a zdôrazňuje, že je nevyhnutné postupne prejsť od paliatívnych opatrení k preventívnym, ako je renovácia, ktorou sa staré budovy môžu zmeniť na budovy s nulovou spotrebou energie. Sociálne sadzby môžu v tejto súvislosti predstavovať len dočasnú úľavu a mali by ich postupne nahradiť mechanizmy, ako sú energetické šeky alebo dotácie na modernizáciu budov a kúpu elektrických vozidiel.

3.2.4. V snahe zaistiť, aby transformácia prebiehala pod vedením občanov, a zabezpečiť čo najväčší sociálny a hospodársky profit pre spoločnosť v širokom slova zmysle je nevyhnutné uznať a podporovať angažovanosť občanov a komunít za miestne obnoviteľné zdroje energie. Všetky podporné mechanizmy a reformy trhu s energiou by mali miestnym spoločenstvám umožniť aktívne sa podieľať na výrobe energie a mať spravodlivý prístup na trh s energiou. Členským štátom, ktoré nemajú dostatočné inštitucionálne kapacity, aby takúto aktívnu účasť verejnosti na energetickej transformácii zaistili, najmä inštitucionálne kapacity na poskytovanie podpory a projekty komunít v súvislosti s prístupom k nástrojom financovania EÚ, by sa malo aktívne pomáhať.

3.2.5. EHSV sa nazdáva, že Európska komisia by mala vytvoriť program „Green Erasmus Pro“, ktorý by nadväzoval na jej pilotný projekt Erasmus Pro, ako aj ďalšie projekty, ktoré môžu prilákať viac mladých ľudí do rozvíjajúcich sa odvetví energetickej transformácie a zlepšiť imidž takýchto zamestnaní a pracovné podmienky, ktoré ponúkajú.

3.2.6. EHSV oceňuje ambíciu Európskej komisie dosiahnuť, aby sa počet predčasných úmrtí v dôsledku znečistenia ovzdušia znížil do roku 2030 o polovicu (v roku 2015 takto predčasne zomrelo v Európe 400 000 ľudí). EHSV sa domnieva, že EÚ a členské štáty by mali boj proti znečisteniu ovzdušia povýšiť na jednu z hlavných politických priorít. Regulačné opatrenia s cieľom znížiť emisie látok, ktoré znečisťujú ovzdušie, z vozidiel a elektrární by sa mali posilniť a mali by sa prijať opatrenia na prípadné postupné upustenie od používania fosílnych palív v doprave a pri výrobe energie.

3.2.7. EHSV oceňuje zlepšenia, ktoré tretia správa prináša, pokiaľ ide o informovanie o využívaní investičných nástrojov EÚ a ich dosahu na širokú verejnosť, spoločenstvá a MSP, podotýka však, že je potrebné zlepšiť prístup k týmto zdrojom pre projekty občanov a spoločenstiev (napr. podpora pre finančné platformy, najmä v členských štátoch, kde takéto subjekty chýbajú).

3.2.8. EHSV by chcel vyzdvihnúť závery a zistenia Štúdie o výrobcov-spotrebiteľoch v domácnostiach v európskej energetickej únii (*Study on Residential Prosumers in the European Energy Union*), ktorá je sprievodným dokumentom k tretej správe, a najmä zistenie, že neexistuje žiaden regulačný rámec pre výrobcov-spotrebiteľov v domácnostiach v EÚ a že členské štáty majú v tejto súvislosti rôzny prístup, a tiež odporúčanie, že spoločná, komplexná definícia výrobcov-spotrebiteľov v domácnostiach by mohla stimulovať vytvorenie jasnej a účinnej politiky EÚ a regulačného rámca, ktoré budú podporovať výrobu energie spotrebiteľmi ⁽⁸⁾.

3.3. Doprava

3.3.1. Elektrifikačný aspekt energetickej transformácie si vyžaduje väčšiu politickú a právnu súdržnosť medzi segmentmi odvetvia energetiky, ktoré sú tradične oddelené. Väčšia interakcia medzi odvetvím výroby elektriny a dopravou je už skutočnosťou a EHSV oceňuje úsilie vyvíjané na zabezpečenie súdržnosti medzi balíkmi legislatívnych opatrení v oblasti čistej energie pre všetkých Európanov a v oblasti čistej mobility.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 246, 28.7.2017, s. 64.

⁽⁸⁾ Štúdia JUST/2015/CONS/FW/COO6/0127.

3.3.2. EHSV konštatuje, že v tretej správe sa nespomína postupné upustenie od fosílnych palív v prípade predaja a/alebo používania osobných vozidiel, ako to nedávno avizovali viaceré členské štáty a mestá, napríklad Holandsko a Paríž. Incidentsy okolo škandálu s emisiami z vozidiel a dôsledky z hľadiska zmeny klímy, znečistenia ovzdušia, zdravia a životného prostredia ukazujú, že je treba rýchlo konať. EHSV sa domnieva, že EÚ by mala zabezpečiť koordinovaný rámec pre postupné odstránenie nafty a benzínu ako paliva pre osobné autá, aby nedošlo k tomu, že nekoordinované a nepredvídateľné rozhodnutia na národnej a nižšej ako celoštátnej úrovni budú mať negatívny dosah na konkurencieschopnosť priemyslu a zamestnanosť a budú narúšať jednotný trh.

3.3.3. V snahe zabrániť, aby vlastníci s nízkymi príjmami boli ponechaní napospas osudu so znečisťujúcimi vozidlami, ktoré budú mať čoraz obmedzenejší prístup do mnohých mestských oblastí, by sa v rámci celej EÚ mali zaviesť legislatívne a finančné stimuly, ktoré umožnia modernizáciu alebo konverziu hnacích sústav existujúcich vozidiel z fosílnych palív na technológie s nulovými emisiami. Takéto opatrenie by tiež umožnilo zminimalizovať využívanie zdrojov a sociálne náklady pri prechode od osobných áut poháňaných fosílnymi palivami na elektrické vozidlá a mohlo by prispieť k transformácii s väčšou súdržnosťou medzi regiónmi a členskými štátmi s nižšou a vyššou úrovňou príjmov.

3.3.4. EHSV oceňuje skutočnosť, že v tretej správe sa uznáva, že batérie „tvoria strategickú súčasť inovačných priorít“, ako aj to, že táto technológia bude „predstavovať nevyhnutnú podpornú technológiu na dosiahnutie cieľov energetickej únie“. EHSV podporuje iniciatívy s cieľom zabezpečiť pre „batérie a technológiu batériových článkov významnú podporu“ a zaručiť, že EÚ bude zohrávať ambicióznou úlohu na celosvetovom trhu.

3.4. Rozvoj infraštruktúry a priemyslu v záujme energetickej transformácie

3.4.1. Energetická transformácia má značné dôsledky pre mnohé odvetvia: po prvé pre výrobcov energie alebo samotný sektor energetiky, po druhé pre odvetvia, ktoré používajú energiu v rámci výroby, najmä energeticky náročné odvetvia, a po tretie pre odvetvia, ktoré poskytujú technológie a riešenia v oblasti energetiky a klímy. Tieto podniky sú konfrontované s rizikami aj so ziskom, a EÚ musí odvetviam pomôcť využiť príležitosti a zdolať prekážky.

3.4.2. EHSV s poľutovaním podotýka, že v tretej správe sa avizované odstúpenie USA od Parížskej dohody nevníma ako historická príležitosť pre európske podniky, inovátorov, pracovníkov a investorov potvrdiť svoje celosvetové prvenstvo na rýchlo sa rozvíjajúcich trhoch s čistou energiou. EÚ by mala byť ambicióznejšia vo všetkých aspektoch čistej energie, od energetickej účinnosti až po elektronickú mobilitu, aby poskytla európskym podnikom riadne fungujúci domáci trh, kde sa môže inovácia bezpečne rozvíjať, ako aj integrovanú priemyselnú stratégiu zameranú na vývoz riešení v oblasti čistej energie do celého sveta.

3.4.3. EHSV opakovane vyzýva Komisiu, aby vykonala komplexné posúdenie súčasných nástrojov politiky znižovania emisií oxidu uhličitého s cieľom zabezpečiť, že sa na dosiahnutie cieľov na dobre regulovaných trhoch budú čo najefektívnejšie používať vhodné nástroje. Malo by sa zabrániť neprimeranej záťaži a iným prekážkam, ako je zložitost' účtov, ktoré majú negatívny dosah na užívateľov v dôsledku slabej konkurencie na trhu a nedostatočnej transparentnosti.

3.4.4. Nový zoznam projektov spoločného záujmu oprávnených na získanie verejných dotácií EÚ, ktorý je pripojený k tretej správe, ukazuje, že počet projektov v súvislosti s fosílnymi palivami sa znížil na 53 projektov týkajúcich sa plynu v porovnaní so 77, ktoré boli uvedené v predchádzajúcom zozname. Niektorí analytici však tvrdia, že je to len výsledok spojenia a zoskupenia viacerých projektov a že nový zoznam obsahuje okolo 90 projektov v oblasti plynu, a teda že v skutočnosti počet týchto projektov vzrástol. Vzhľadom na značné environmentálne a hospodárske riziká spojené s uviaznutými aktívami v prípade investovania do infraštruktúry pre fosílna palivá by sa tieto projekty a ich označenie za projekty spoločného záujmu mali pri najbližšej príležitosti prehodnotiť.

3.5. Energetická bezpečnosť a geopolitický rozmer energetickej únie

3.5.1. EHSV, ako uviedol vo svojom stanovisku z minulého roka, sa zasadzuje za to, aby energetická bezpečnosť zostala aj naďalej dôležitým cieľom energetickej únie. Energeticky účinné hospodárstvo a udržateľná a spoľahlivá miestna výroba energie, prenosová a skladovacia infraštruktúra, dobre fungujúce trhy s energiou a obchodné vzťahy, ktoré sú plne v súlade s *acquis* EÚ sú kľúčovými faktormi, ktoré treba zabezpečiť. Cieľ energetickej bezpečnosti sa musí lepšie vymedziť, pričom sa netreba zameriavať len na aspekty spojené s dovozom energie a domácou výrobou, ale aj na potenciál zvýšenia odolnosti v celom energetickom systéme, spoločenskú inováciu, zmenu správania a kybernetickú bezpečnosť.

3.5.2. Výbor oceňuje vonkajší rozmer energetickej únie, ktorý je opísaný v tretej správe, a súhlasí s tým, že „vonkajšie a rozvojové politiky EÚ sú základným predpokladom podpory v oblasti prechodu na čistú energiu a nízkouhlíkové hospodárstvo na celom svete, ako aj posilnenia energetickej bezpečnosti a konkurencieschopnosti EÚ“. Bohužiaľ existuje čoraz viac dôkazov, že niektoré štáty a spoločnosti, ktoré dovážajú fosilné palivá do EÚ, používajú praktiky, ktoré sú v bežnej obchodnej praxi nevhodné, a niekedy sa snažia agresívnym spôsobom ovplyvniť politiku členských štátov v oblasti energetiky a klímy, ako aj ďalšie zainteresované strany. V snahe zabezpečiť dôveryhodné, demokratické prostredie pre politickú diskusiu o zavedení energetickej únie je nevyhnutné takéto aktivity systematicky sledovať, zverejňovať a aktívne na ne reagovať.

3.5.3. Na digitalizáciu energetických sústav je potrebné vybudovať vyspelú digitálnu infraštruktúru, pričom sa dôležitou súčasťou úsilia o dosiahnutie energetickej bezpečnosti musia stať opatrenia, ktoré posilnia kybernetickú bezpečnosť. Vzhľadom na interakciu medzi inteligentnými elektrickými sieťami a elektrickými vozidlami sa infraštruktúra elektrických sietí takisto stane kľúčovým prvkom dopravného systému. Kybernetická bezpečnosť prepojených sektorov energetiky a dopravy a ich digitálnej infraštruktúry bude preto ešte dôležitejšia.

3.5.4. Úspech európskej energetickej únie závisí od schopnosti rešpektovať európske právne predpisy a zaistiť, aby sa energetické projekty v Európe realizovali v súlade s legislatívou, ktorou sa riadi európsky trh. Je to mimoriadne dôležité pre investičné projekty, ktoré by mohli byť a podľa niektorých jednoznačne sú v rozpore s cieľmi energetickej únie. V mnohých členských štátoch to vyvoláva politické a hospodárske obavy, ktoré zase podľa všetkého prispievajú k prehĺbeniu nedôvery spoločnosti týchto krajín v hodnoty, ktoré ich viedli k vstupu do Európskej únie. Okrem toho politici, ktorí majú námietky voči európskej integrácii, využívajú nedodržiavanie zásad právneho štátu ako príklad, keď poukazujú na slabé stránky európskej integrácie, čo ešte viac oslabuje jednotu a integritu EÚ. Výbor preto rozhodne odporúča, aby sa projekty ako Nord Stream 2 a ďalšie strategicky dôležité projekty rozvíjali v súlade s pravidlami energetickej únie.

4. Zapojenie občianskej spoločnosti a príspevok EHSV

4.1. EHSV je presvedčený, že zaistiť úspech roku 2018 ako „roku angažovanosti“ za energetickú úniu je nevyhnutné nielen z demokratických dôvodov, ale aj v záujme efektívnosti samotnej energetickej transformácie. Transformácia európskeho energetického systému bude totiž rýchlejšia, lacnejšia a demokratickejšia, ak ju budú poháňať ľudia, ktorí sa čoraz viac stávajú aktívnymi spotrebiteľmi, výrobcami-spotrebiteľmi, účastníkmi crowdsourcingu a kolektívneho financovania energetickej transformácie. Prostriedky mikrofinancovania, dostupné napríklad prostredníctvom miestnych pôžičiek, a podpora investícií sú kľúčom k posilneniu demokracie, širokej účasti spoločnosti a sociálnej udržateľnosti energetickej transformácie. Európska únia by sa mala snažiť preorientovať zo systému, keď energetickú politiku, dokonca aj na vnútroštátnej úrovni, určujú rozhodnutia niekoľkých jednotlivcov, na taký systém, v ktorom ju účinne vedie konanie všetkých zúčastnených.

4.2. EHSV oceňuje, že sa v tretej správe vyzýva na mobilizáciu celej spoločnosti. Zatiaľ ešte nie je jasné, ako chce Komisia zabezpečiť, aby sa tak stalo, keďže správa neobsahuje žiaden praktický návrh, ako to urobiť, a dokonca sa v nej poukazuje na veľmi problematické príklady „priekopníkov“ prechodu na čistú energiu. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby viac spolupracovala s rozhodujúcimi činiteľmi a zainteresovanými stranami a stretla sa s národnými a regionálnymi hospodárskymi a sociálnymi radami a organizovanou občianskou spoločnosťou, aby spoločne zabezpečili čistú energiu všetkým Európanom.

4.3. EHSV má obavy z miery zapojenia občanov a komunít do legislatívnych návrhov po tom, ako bola minulý rok ohlásená a zrealizovaná „rozsiahla verejná diskusia“. Navrhuje, aby sa v nasledujúcich správach o stave energetickej únie uvádzali a jasne prezentovali zlepšenia v politike a postupoch v rámci energetickej únie uskutočnené na základe verejných diskusií a zapojenia občanov.

4.4. EHSV v tejto súvislosti podporuje nedávno prijatú správu Európskeho parlamentu, v ktorej sa uvádza, že „členské štáty by mali zriadiť stálu platformu pre viacúrovňový dialóg o energetike, ktorá by zoskupovala miestne orgány, organizácie občianskej spoločnosti, podnikateľov, investorov a iné príslušné zainteresované strany s cieľom prediskutovať rôzne navrhované možnosti pre politiky v oblasti energetiky a klímy“, a zároveň sa pripomína, že je dôležité zapájať do takýchto platforiem odborové zväzy, spotrebiteľské organizácie a organizácie občianskej spoločnosti zamerané na ochranu životného prostredia a zabezpečiť na ich efektívnu účasť potrebné prostriedky.

4.5. EHSV by chcel aktívne prispieť k ďalšiemu rozvoju súčinnosti a spolupráce medzi inštitúciami EÚ, organizovanou občianskou spoločnosťou a miestnymi a regionálnymi samosprávami a ich inštitúciami, pokiaľ ide o dosahovanie cieľov energetickej únie. Keďže miestne a regionálne orgány majú blízko k širokej verejnosti a dobre poznajú miestnu situáciu, môžu skutočne účinne prispôbovať a uplatňovať opatrenia v oblasti energetickej politiky. Predstavujú kľúčovú úroveň rozhodovania v odvetviach ako doprava, územné plánovanie, budovy a sociálna starostlivosť, a preto sú nesmierne dôležité pre koordináciu opatrení na podporu energetickej účinnosti a obnoviteľných zdrojov energie.

4.6. EHSV sa domnieva, že spoločenské a humanitné vedy zohrávajú dôležitú úlohu v tom, že rozhodujúcim hospodárskym a politickým činiteľom a tiež verejnosti poskytujú správne nástroje umožňujúce pochopiť, čo motivuje rozhodnutia koncových používateľov, vrátane MSP a občanov, v oblasti energetiky. Energetická únia preto potrebuje taký program EÚ pre výskum a inováciu po roku 2020, ktorý bude zameraný na ciele a plne zohľadní spoločenské a humanitné vedy, ako sa navrhuje v správe Európskej komisie, ktorú vypracovala skupina nezávislých expertov na vysokej úrovni o maximalizácii dosahu programov EÚ v oblasti výskumu a inovácií (Lamyho správa).

V Bruseli 19. apríla 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER
